

WERING EN BESTRIJDING VAN DE BISAMRAT

DOOR

N. VAN POETEREN.

In de 23e jaargang van dit tijdschrift (1917) heeft Prof. Dr. J. RITZEMA Bos een uitvoerig artikel over de bisamrat gepubliceerd. De sterke verbreiding van dit knaagdier trok op dat oogenblik sterk de aandacht en met de mogelijkheid, dat het ten slotte ook ons land zou binnenkomen, moest zeer zeker rekening worden gehouden.

In de daarop volgende jaren hebben wij de verdere verbreiding van de bisamrat met belangstelling gevolgd en kennis genomen van de wijzen, waarop in Duitschland de bestrijding gevoerd werd. De daar opgedane ervaringen zouden, als de verbreiding bleef doorgaan en ook onze grens bereikt werd, voor ons van groote waarde zijn.

Hierbij kan opgemerkt worden, dat de verkregen resultaten geenszins tot gerustheid stemden, wat trouwens ook wel te verwachten was. Uitroeijing van een dier, dat zich zoo gemakkelijk nestelt en zich vrij snel vermeedert, is wel heel onwaarschijnlijk; een bestrijding, d.w.z. vermindering van het aantal exemplaren heeft met groote moeilijkheden te kampen. Men kan zich hiervan en van de slechts zeer betrekkelijke resultaten, die men met het vangen bereikt, eenigszins een oordeel vormen uit het hiervoor bestaande artikel van den heer H. Lindeman.

Zoo nu en dan heeft, meestal in verband met berichten uit Duitschland, de verbreiding van de bisamrat ruimere belangstelling gewekt en soms tot berichten in de pers aanleiding gegeven. Het laatst geschiedde dat in 1928; naar aanleiding daarvan zijn toen onzerzijds nogmaals inlichtingen ingewonnen over den stand van het bisamrat-vraagstuk in Duitschland en over de juistheid van de mededeeling, dat het knaagdier reeds in het Rijnland zou voorkomen en daar schade zou veroorzaken in boomgaarden. Als resultaat van dit onderzoek kon 2 Februari 1928 vanwege den Plantenziektenkundigen Dienst een bericht ter opname aan de bladen gezonden worden, dat ik hier opneem, omdat het den geheelen stand van zaken in het kort weergeeft:

*Bericht No. 203.**Februari 1928.***Voorloopig nog geen gevaar van de Bisamrat te duchten.**

Naar aanleiding van de alarmeerende berichten over groote schade, die de bisamrat zou hebben aangericht in boomgaarden in de Rijnstreek, welk bericht tot gevolg heeft gehad, dat in verschillende bladen in Nederland artikelen over het van de bisamrat voor ons land dreigend gevaar zijn verschenen, is in Duitschland geïnformeerd naar de juistheid van dat bericht en naar de verbreiding, die de bisamrat op dat oogenblik heeft.

Prof. Dr. E. SCHAFFNIT, directeur van het Instituut voor Plantenziekten aan de Landbouwhoogeschool te Bonn deelt ons mede, dat het bedoelde bericht volkomen onjuist is. De bedoelde schade werd niet veroorzaakt door de bisamrat, maar door de gewone woelrat (*Arvicola amphibius*), welk knaagdier ook bij ons meermalen boomwortels afknaagt. Door Prof. SCHAFFNIT's vriendelijke bemiddeling ontvingen wij ook bericht van dezelfde strekking van de Biologische Reichsanstalt. Uit het daarbij gevoegde kaartje blijkt, dat de het dichtst bij de Nederlandsche grens gelegen plaats, waar de bisamrat in Duitschland tot nog toe waargenomen is, nog altijd ruim 250 K.M. van onze grens verwijderd ligt, nl. nabij Maagdenburg.

Ook de Rijkslandbouwconsulent te Berlijn, Ir. A. H. JOUSTRA, heeft zich met het doel, nadere gegevens te verkrijgen, met de Biologische Reichsanstalt in verbinding gesteld; in overeenstemming met het bovenstaande deelde men hem daar o.a. mede, dat de westelijke grens van het verbreidingsgebied van het dier ongeveer getrokken kan worden van Stendal (ten Noorden van Maagdenburg) over Erfurt naar Schweinfurt (ten Noorden van Würzburg).

Wij kunnen er dus wel gerust op zijn, dat vooreerst nog geen gevaar dreigt voor een invasie van de bisamrat vanuit Duitschland.

In sommige bladen is ook een bericht gepubliceerd over een mogelijker wijze reeds aanwezig zijn van de bisamrat in Nederland, en wel te Zeegse.

Voor zoover dit thans is na te gaan heeft men daar vermoedelijk met zeer groote exemplaren van de gewone bruine rat (*Mus decumanus*) te doen gehad. Mede in verband met den grooten afstand, waarop het dier nog van Nederland verwijderd is, is het in de hoogste mate onwaarschijnlijk, dat het inderdaad reeds te Zeegse aanwezig zou zijn.

Ter verdere geruststelling zij hier nog medegedeeld, dat de Plantenziektenkundigen Dienst ten volle doordrongen, is van de

gevaaren die het binnenkomen van de bisamrat in ons land tengevolge zou kunnen hebben, zoodat de Dienst bij voortduring zijn volle aandacht op dit gevaar gevestigd houdt en niet zal nalaten, zoodra het noodig wordt, alle noodig maatregelen tot beperking van dat gevaar te nemen en volledige inlichtingen daar omtrent te geven.

Ook daarna is aandacht aan het vraagstuk geschonken en in Juli 1929 is nogmaals een bericht in de bladen gepubliceerd, dat ik, volledigheidshalve hier ook nog eens opneem.

Bericht No. 240.

Juli 1929.

De Bisamrat.

In aansluiting met het in Februari 1928 gepubliceerde bericht No. 203 over de Bisamrat deelt de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen het volgende mede.

In 1928 is de toename van het door de rat in Duitschland bewoonde gebied niet groot geweest. In het algemeen kunnen wij nog als de grenzen van dit gebied aangeven de punten: München, Augsburg, Weimar, Dessau in het Westen en Noord Westen, in het Oosten ligt de grens voorbij Breslau. In het Spree-dal heeft het dier zich ook gevestigd.

Dat in ons land met zijn vele dammen en dijken de aanwezigheid van de bisamrat gevaarlijk zou kunnen worden, moge blijken uit de schade aan waterkeeringen en andere werken in 1928 en vroeger in Duitschland aangericht.

In 1927 ontstonden door het graven van de bisamrat in Thüringen 6 dambreuken en 7 wegverzakkingen. De spoorwegdijk tusschen Gösznitz en Leipzig werd bij Zürcchau door bisamratten ondergraven, waardoor omvangrijke en kostbare reparatiewerkzaamheden noodig werden. Ook in Saksen hoorde men herhaaldelijk klachten over dambreuken, veroorzaakt door het graven van bisamratten. Bij een dambreuk te Moritzburg beliep de schade ongeveer 20.000 R.M. Alleen in Saksen konden 52 gevallen van beschadiging aan spoorwegwerken in 1927 aan bisamratten worden toegeschreven. Ook aan landbouwgewassen, b.v. granen, vooral als deze in de buurt van een vijver of poel groeiden, richtten de ratten soms groote schade aan.

De afstand tusschen ons land en de grens van het door de bisamrat bewoonde gebied in Duitschland is gelukkig zoo groot, dat vooralsnog voor een binnendringen langs natuurlijke wegen geen vrees behoeft te bestaan. Het moet echter van het *allerhoogste belang* geacht worden, dat geen bisamratten in ons land worden

ingevoerd, ook niet voor de teelt van pelsdieren, omdat daarbij steeds gevaar bestaat voor ontsnapping.

De laatste zinsnede in bovenstaand bericht duidt er op, dat in het bisamratprobleem een niet onbelangrijke wijziging was gekomen. Aanvankelijk was de bisamrat in 1906 door Vorst Colleredo-Mansfeld in Dobrisch (Bohemen) geïmporteerd en uitgezet om een waardevol pelsdier te verkrijgen, zooals zij ook in Amerika en Canada is. In de eerste jaren nadat een zóó sterke vermeerdering in Bohemen was geconstateerd, dat men wel gedwongen was een groot aantal dieren te vangen, luidden echter de berichten over de waarde van de pels der Europeesche bisamratten zeer ongunstig. Wellicht was dit, zooals Prof. RITZEMA Bos in zijn in den aanvang van dit artikel vermelde studie over de bisamrat schrijft, een gevolg van de omstandigheid, dat men in Bohemen de ratten het geheele jaar door ving, terwijl in Noord-Amerika het dier in den zomer beschermd is en het alleen voor de winterpels gevangen wordt.

In hoeverre de pels der Europeesche ratten zich daarna toch in gunstigen zin heeft gewijzigd of dat de mode, die het dragen van veel bont voorschreef, zulk een vraag naar pelzen heeft doen ontstaan, dat ook de minderwaardige in bewerking zijn genomen en men er ten slotte in geslaagd is daaruit een bruikbaar product te bereiden, wil ik hier in het midden laten, maar ik wil slechts het feit constateeren, dat de vraag naar pelzen zoo zeer is toegenomen, dat men, toen het mogelijk bleek verschillende pelsdieren, die men tot nu toe slechts in het wild gejaagd had, in fokkerijen te vermeerderen, ook de bisamrat als voorwerp van proefnemingen inzake pelsdierenfokkerij heeft gebruikt.

Dit heeft, zooals hierboven reeds werd aangeduid, een groote wijziging in de situatie gebracht. Eerst hadden wij slechts te doen met de in het wild voorkomende bisamrat, wiens verbreiding nauwkeurig gevolgd en bekend gemaakt werd, zoodat men volledig gewaarschuwd was omtrent zijn aanwezigheid. Nu echter werd het dier naar allerlei plaatsen overgebracht, waar het tot nu toe niet voorkwam en dit zou dus tot de meest onverwachte „infecties” kunnen aanleiding geven.

Indien wij slechts met de natuurlijke verbreiding rekening hadden behoeven te houden, zou het tijdstip, waarop het nemen van bijzondere maatregelen overwogen zou moeten worden, afhangen van het verschijnen van de bisamrat op zoodanigen afstand van onze oostgrens, dat het overschrijden van die grens mogelijk zou worden. Nu het dier door pelsdierfokkers binnen

onze grenzen gehaald kon worden, werd het noodig maatregelen te treffen lang voordat de natuurlijke uitbreiding voor ons gevaar ging opleveren.

Het is daarom toe te juichen, dat thans maatregelen tot wering en bestrijding van de bisamrat in voorbereiding zijn, door de indiening van een desbetreffend wetsontwerp, dat thans bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal aanhangig is gemaakt. De belangrijkste artikelen van dit Wetsontwerp luiden als volgt:

ARTIKEL 1.

Het is verboden levende bisamratten (*Fiber Zibethicus* L.) te houden, te kweken, in te voeren, onverschillig of deze invoer geschiedt met bestemming tot verblijf binnenslands of tot wederuitvoer, of te vervoeren, alsmede zich in gevangen staat bevinde bisamratten in vrijheid te stellen.

Het in het eerste lid bepaalde is niet van toepassing ten aanzien van levende bisamratten, welke in behoorlijke opsluiting worden doorgevoerd, zonder dat deze opsluiting wordt geopend.

ARTIKEL 2.

Voor een wetenschappelijk doel kan Onze, met de zaken van den Landbouw belaste Minister onder daarbij te stellen voorwaarden van het in artikel 1: eerste lid, bepaalde ontheffing verleenen, voor zooveel het houden, kweken, invoeren en vervoeren betreft.

3

ARTIKEL 3.

Bij algemeenen maatregel van bestuur kunnen maatregelen tot wering en bestrijding van de bisamrat worden vastgesteld, welke van toepassing zijn ten aanzien van streken, door Ons in verband met de aanwezigheid of gevaar voor de aanwezigheid van bisamratten aangewezen.

De Memorie van Toelichting bij dit Wetsontwerp vermeldt het volgende:

De bisamrat (*Fiber Zibethicus* L.), een dier van 30—36 c.M. lengte met een staart van 20—25 c.M., evenals de bekende water- of woelrat, behoorende tot de woelmuizen, komt in zeer uitgestrekte gebieden van de Vereenigde Staten van Amerika en van Canada op onvruchtbare en ongecultiveerde beek- en moerasgronden voor. Hare aanwezigheid levert daar groote voordeelen

op, aangezien de pels vrij veel waarde heeft en bovendien het vleesch voor menschelijk voedsel geschikt is, terwijl haar wroeten in den bodem geen gevaar of schade veroorzaakt. In deze streken wordt de bisamrat dan ook gedurende bepaalde gedeelten van het jaar in bescherming genomen, om vermindering in aantal te voorkomen.

Waar het dier echter de nederzettingen der menschen nadert leeft het niet alleen van granen, wortelgewassen, groenten, kippen en visschen en berokkent daarmee dus schade aan de opbrengst van land en water, doch levert het door zijn woelen in den bodem bovendien ernstig gevaar op voor overstromingen.

Omstreeks het jaar 1905 is het dier in Bohemen ingevoerd in verband met zijn waarde als pelsdier. Het bleek echter destijds als zoodanig niet aan de verwachtingen te beantwoorden (in later tijd zijn gunstiger ervaringen opgedaan, hetgeen tevens de vervolging intensiever heeft gemaakt), hetgeen mede oorzaak was, dat door minder zorgvuldige opsluiting het uiterst snel zich vermenigvuldigende dier binnen enkele jaren reeds over een aanzienlijk gebied werd aangetroffen. In 1914 bereikte het de grens van Duitschland, in 1919 werd het aangetroffen binnen een straal van 220 K.M. om de plaats van invoer, waarbij het jaarlijks ruim 30 K.M. vorderde.

Nadat men in 1921 in Beieren meende, den voortgang door krachtige bestrijdingsmaatregelen te hebben gestuit, werd in 1927 als uiterste grens gevonden de lijn Stendal-Erfurt-Schweinfurt.

Hoewel verdere voortgang sedert niet geconstateerd is, — het is niet onmogelijk, dat het dier daarmee de natuurlijke grens van uitbreiding in Europa heeft bereikt — moet toch met een mogelijk verder doordringen rekening worden gehouden. Met het oog hierop wordt het treffen van maatregelen tot wering en bestrijding in het bijgaand ontwerp mogelijk gemaakt.

Levert dus de bisamrat in wilden staat thans geen dadelijk gevaar op, zoo moet niettemin worden voorkomen, dat zij binnen onze grenzen in wilden staat gebracht wordt. In dit opzicht zoude gevaar kunnen dreigen van de zijde der pelsdierenfokkerij: ontsnapping van in gevangen staat gehouden bisamratten.

Bij het wegen van de hier tegenover elkaar staande belangen moet de naald wel doorslaan naar de zijde van het algemeene belang; voorgesteld wordt dan ook een verbod van het houden, kweeken (al dan niet in gevangen staat) invoeren en vervoeren van levende bisamratten en voorts een verbod van het in vrijheid stellen van gevangen exemplaren. De doorvoer van behoorlijk opgesloten dieren is niet belemmerd.

Slechts voor een wetenschappelijk doel is — onder voorwaarden — ontheffing mogelijk. Deze voorwaarden zullen van dien aard zijn, dat kans op ontsnapping uitgesloten is.

Het zwaartepunt van dit ontwerp ligt voorloopig in het eerste artikel. Daarmede kunnen alle gevaren, die gelegen zijn in het binnen onze grenzen houden van bisamratten, voorkomen worden. De ervaringen, in het buitenland opgedaan, wettigen dezen maatregel ten volle, want het schijnt dat er eenige nieuwe haarden buiten het thans bekende verbreidingsgebied van de bisamrat zijn geconstateerd, die aan het ontsnappen of wel het vrijlaten van in gevangen staat gehouden bisamratten zouden moeten worden toegeschreven. De gevaren, die aan de aanwezigheid van dezen hevigen wroeter in de dijken van ons polderland verbonden zijn (men leze daarvoor de zeer korte opsomming van schade in het hierboven opgenomen bericht No. 240) zoomede de moeilijkheden om een bestaande kolonie volledig uit te roeien zijn zoo groot, dat ons land zich de weelde van een proefneming volstrekt niet kan veroorloven. Wij moeten elken kans op het binnenhalen van de bisamrat met groote beslistheid tegengaan: Als het dier eenmaal langs den weg der natuurlijke uitbreiding over onze grenzen komt, worden wij wel gedwongen om ons met alle middelen, die dan daarvoor bruikbaar blijken te zijn, er tegen te weer te stellen. Zoolang wij dezen moeilijken en ongetwijfeld ook kostbaren strijd kunnen ontgaan, mogen wij ons land aan de gevaren, die het houden en vervoeren van bisamratten steeds met zich brengen, niet blootstellen.

Het ware te wenschen dat het betreffende Wetsontwerp ten spoedigste door beide Kamers werd aangenomen en de Wet kon worden afgekondigd.